jaarlijkse dag van inkeer

van diepere analyse, houdt het met Rutte's begrip - 'Ik haat sociologen-jargon' (januari 2021) - al snel op.

Een even wrang als recent voorbeeld van omgang met misstanden à la Rutte kwam vlak voor het WK Voetbal in Qatar. De bouw van stadions en andere infrastructuur mocht talloze mensenlevens hebben gekost, uiteindelijk betrof het een thema dat zich alleen achter de schermen leent als onderdeel van 'mensenrechten en dat soort zaken'. „We juichen", aldus de premier, „voor het Nederlands elftal, niet voor tribunes." Want we kijken niet achteruit maar vooruit, hopend op het beste. Van het verleden leer je niet dan wanneer je daaraan bliksemsnel maximaal nut ontleent. Ook van hedendaagse geschiedenis is het van belang pagina's razendsnel te kunnen omslaan.

„Welk nut is aan versnelde excuses te ontlenen, als het Rutte niet is te doen te voorkomen dat bijvoorbeeld de jaarlijkse Keti Koti-viering uit zou draaien op een jaarlijkse vrije dag?"

Uit een smet snel een slaatje slaan

Welbeschouwd heeft Rutte het patent op het vermogen te rekenen op een kort en vooral smal geheugen van zijn toehoorders. Hij weet het te paren aan een beroep om historisch onheil vooral op afstand te houden, of het nu gaat om migratie, uitkeringsschandaal, aardbevingen, 'functie elders', dan wel zijn mobiele telefoon. Historisch bewustzijn bestaat, voor zover Nederlanders er niet het slachtoffer van zijn, bij Rutte vooral uit een snelle erkenning van onheil, zonder daar zelf voor te hoeven opdraaien. Hieruit volgt hoe een 'ruttiliteit' is te definiëren: de wens om een historische smet zo uit te leggen dat het historisch belang ervan afneemt, met een gelijktijdige toename van het ervan verwachte nut onder ... uitvlakking van iedere eigen verantwoordelijkheid.

De politicus Rutte komt met deze insteek al meer dan een decennium weg. Vaak briljant en zonder stilvallende woordenstroom. Want Rutte is in drie opzichten onnavolgbaar. Eén, zijn opstelling op kritieke dossiers is niet, dan wel niet meer te traceren. Twee, die is voor het overgrote deel van politici niet te imiteren. Drie, een politicus die goed van kwaad onderscheidt zou zijn grenzen moeten kennen, om niet in een patroon van dergelijke ruttiliteiten te vervallen.

De groeiende groep actoren die zich bewust zijn van hun rol in het slavernijverleden, waaronder grotere steden en de Nederlandsche Bank, maakt dat het kabinet nu een vlucht maakt. Maar dan wel, wederom, met een ruttiliteit van de bovenste plank: nog geen week voor kerst hebben Caribische Nederlanders op 19 december toch wel wat anders aan hun hoofd. Welk nut is aan versnelde excuses te ontlenen, als het Rutte niet is te doen te voorkomen dat bijvoorbeeld de jaarlijkse Keti Koti-viering uit zou draaien op een jaarlijkse vrije dag? Is dat een poging om schade van het excuus te beperken? Hoe dan ook, voor de gelegenheid komen maar liefst zes Haagse bewindslieden naar de Cariben.

Excuus of inkeer?

Menig land heeft wat Nederland tot vandaag de dag niet heeft. Een dag om lerend van het verleden, te kijken naar de toekomst in de wil om het in de toekomst beter te doen. De Verenigde Staten (VS) kennen de Martin Luther King Day (21 januari). Australië houdt op 26 mei een National Sorry Day. De Spaanssprekende wereld viert de dag van de erkenning van culturen naast elkaar op 12 oktober, voorheen de dag van Columbus. Duitsland is een verhaal apart, als onze buren op 9 november terugdenken aan 1989 (val Berlijnse Muur), 1938 (Kristallnacht) en dan nog vele pijnlijke jaren daarvoor. Dan viert Zuid-Afrika op 16 december nog Versoeningsdag.

Voor nationale innerlijke bewustwording beschikt Nederland niet over staatsmannen van de statuur van Duitsers als Willy Brandt of Richard von Weizsäcker. Bondskanselier Brandt blijft in het geheugen gegrift staan met zijn knieval in Warschau bij het gedenkteken voor het Joodse getto, op 7 december 1970. President Von Weiszäcker sprak een onvergetelijke herdenkingsrede uit op 8 mei 1985. Maar Nederland is Duitsland niet.

Nederland heeft een historische persoonlijkheid die wél richtinggevend kan zijn: Erasmus van Rotterdam. Bij het overstijgen van bedenkelijk gedrag uit het verleden bediende Erasmus zich van het Latijnse werkwoord resipiscere. Resipiscentia stond in de oudheid gelijk aan het Griekse metanoia: na een persoonlijke ineenstorting ving een fase van heling aan. Erasmus' begrip gaat verder dan wat de klassieken meenden, het verwerken van een irrationele gemoedstoestand. Erasmus doelde op het opheffen van zelfbedrog en het durven ondervragen van iedere bovenstaande autoriteit teneinde zelf wijsheid te hervinden.

Nederland heeft een historische persoonlijkheid die wél richtinggevend kan zijn: Desiderius Erasmus (1476-1536).

Al is het woord 'resipiscentie' in het Nederlands uitgestorven, dat betekent niet dat hedendaagse Nederlanders niet in staat zouden zijn om in navolging van denkers uit het verleden tot wijsheid te komen. Nederland heeft behoefte aan een proces van inkeer, dat niet ophoudt bij de dag dat excuses voor het slavernijverleden worden uitgesproken. Een dag van inkeer is niet noodzakelijk die van herdenking van de afschaffing van de slavernij. Het is evenmin per se een vrije dag, maar wel met een datum die recht doet aan wat Nederland in het verleden beter had kunnen doen.

Onwillekeurig gaat de herinnering naar dag waarop Tula's slavenopstand uitbrak in 1795. Precies honderdvijftig jaar later: Sukarno proclameert in 1945 de Onafhankelijkheid van Indonesië. Inderdaad, 17 augustus is voor Nederland een beladen dag. Wereldwijd zou Nederland met een dies resipiscentiae zijn slachtoffers in Stabroek, Gorée en waar niet, blijvend respect bewijzen.

Hans Nusselder is econoom en consultant internationale samenwerking.